

- Madalya

05340 ARTUK, Cevriye. The medallion of glory.
Actes 8e Cong. int. num. 1973 (1976) pp. 489-499.

32

- madal

- Madalya

05341 ARTUK, Cevriye. The medallion of glory.
Actes 8 Cong. int. num., 1976, pp. 489-493

p. 49

- Madalya

32

Madalya

TTCM

04465 LAING, E.J. A twelfth-century medallion
rug. JARP 10 (1976), pp. 20-23.

See the Book

Tahricid - Delalafis - Semiyge, 648-651.

D. Baş, 3027

under Mughal Rule, London, 1982. P. Soucek, "The New York Public Library *Makhzan al-asrār* and Its Importance," in *Ars Orientalis* 18, 1988, pp. 1-37. V. Voronina, *Architectural Monuments of Middle Asia*, Leningrad, 1969. A. Wardwell, "Panni Tartarici. Eastern Islamic Silks Woven with Gold and Silver," *Islamic Art* 3, 1988-89, pp. 95-173. O. Watson, *Persian Lustre Ware*, London, 1985. A. Welch, *Shah Abbas and the Arts of Isfahan*, New York, 1973. D. Wilber, *The Architecture of Islamic Iran. The Ilkhanid Period*, Princeton, N.J., 1955. E. Yarshater, "The Development of Iranian Literatures," in E. Yarshater, ed., *Persian Literature*, New York, 1988, pp. 3-37.

(PRISCILLA P. SOUCEK)

Nisan
Madalya

DECORATIONS, honors granted by the Persian government. Although in general Western usage orders are badges reflecting the distinction of belonging to select societies, whereas decorations and medals are awarded in recognition of various types and levels of civil or military achievement or service, in Persia there are no orders in the Western sense, but only decorations and medals. Nonetheless, decorations (*nešān*), elaborate combinations of badges and accessories, are frequently referred to, especially in Western writings, as "orders." The recipient of such an honor has the right to wear a collar or chain from which the decoration itself is suspended by a badge, a sash in a specified color, and a large pendant star adorned with the relevant insignia. Medals (*medāl*) are awarded either collectively or individually in recognition of services performed for the nation and are usually reserved for junior and noncommissioned officers or for lower-echelon civil servants.

These honors are to be distinguished from commemorative medallions (for illustrations of such medallions, see Mošīrī, 1354 Š./1975; idem, 1355 Š./1976; Rabino di Borgomale; Šahīdī).

Qajar period (1193-1342/1779-1924).

The practice of awarding such honors was initiated by Fath-ʿAlī Shah (1212-50/1797-1834), who introduced the Lion and sun (*nešān-e šīr o koršīd*) in 1223/1808, apparently inspired by the Red Crescent adopted by the Ottoman sultan Salīm III (1203-22/1789-1807). It was bestowed on military men and civilians, native and foreign.

Nāṣer-al-Dīn Shah (1264-1313/1848-96) increased the repertoire of honors to include the Temtāl-e Amīr-al-Moʿmenīn (referring to Imam ʿAlī and bearing his image; Plate XVII.a), which was reserved for the shah; the Sun (Āftāb) for royal women; and the Royal portrait (Temtāl-e homāyūn). At first he reserved diamonds for the highest decorations, especially that with the royal portrait (Šahīdī, p. 208). The Amīr-al-Moʿmenīn was introduced after the Qajars recaptured Herat in 1273/1856; it was worn by the shahs at public ceremonies and national festivals (Hedāyat, *Rawzat*

al-ṣafā II, pp. 702-04; Sepehr, I, p. 295; Eʿtemād-al-Saltāna, 1988, p. 1275). The Āftāb was introduced in 1290/1873 specifically for presentation to queens and princesses, including the empress Augusta of Germany and Queen Victoria, during the shah's European tour in that year (Reuters despatch; *The Freemason*, June 28, 1873, p. 421). The shah's wife Anīs-al-Dawla received it on his birthday in 1306/1888 (for text and illustrations, see Šahīdī, pp. 224-25, 235-36; Eʿtemād-al-Saltāna, *Rūz-nāma-ye kāterāt*, p. 596; idem, 1988, p. 1722). In 1314/1896 Moẓaffar-al-Dīn Shah (1313-24/1896-1907) awarded it to the wife of the Ottoman ambassador Šams-al-Dīn Beg (Sepehr, I, p. 296). During his reign decorations were made of silver (Sepehr, p. 297).

Under Fath-ʿAlī Shah the central medallion with eight radiating points framed a lion against a rising sun; it was ornamented with jewels (see Mošīrī, 1354 Š./1975, p. 13). The crown prince ʿAbbās Mirzā (q.v.) issued a similar decoration for military valor; it bore a legend on the obverse and a distich composed for the occasion on the reverse (Rabino di Borgomale, 1945, pp. 68-69). Under Moḥammad Shah (1250-64/1834-48) there were eight classes of the lion and sun, corresponding to military rank, from four-star general to noncommissioned officer, each with three grades (for text and illustrations, see Šahīdī, pp. 187-207); under Nāṣer-al-Dīn Shah the number was raised to nine with the creation of the rank of *mīr panj* (comparable to lieutenant general). The lion was shown holding a raised sword in one paw, and the decoration was set with diamonds. For civilians rubies and sapphires replaced the diamonds, and the lion was depicted reclining without the sword (Šahīdī, pp. 205-07). In 1278/1861 Nāṣer-al-Dīn Shah created three new categories of the lion and sun, which became the highest decorations during his reign; they were the Aqdas (Plate XVII.b), the Qods, and the Moqaddas (for the text of his edict, see Eʿtemād-al-Saltāna, 1988, pp. 1399-1405; Sepehr, p. 291). Each consisted of a central medallion set within a twelve-pointed star and bearing the image of the lion and sun with a crown above; it was set with diamonds and rubies. The highest was the Aqdas (Eʿtemād-al-Saltāna, 1988, p. 1449), reserved for kings and prime ministers; among those who received it was the Ottoman sultan ʿAbd-al-ʿAzīz, in 1280/1863. Ambassadors and dignitaries of comparable status received the Qods (e.g., Mirzā Yūsuf Khan Mostawfī-al-Mamālek; Eʿtemād-al-Saltāna, 1988, p. 1821). The Moqaddas was intended for ministers, governors, and the like (Mostawfī, *Šarḥ-e zendagānī* I, pp. 118-19; for illustrations, see Šahīdī, pp. 17, 219-20; cf. Mošīrī, 1354 Š./1975, pls. 10-11). In 1289/1872 the vizier Mirzā Ḥosayn Khan Mošīr-al-Dawla Sepahsālār established five classes of the lion and sun for foreigners and Persian civil servants (*nešān-e šīr o koršīd-e kāreja*), on the pattern of the French Légion d'honneur (Mostawfī, *Šarḥ-e zendagānī* I, pp. 118-19; Sepehr, p. 297). Thenceforth civilians and foreigners no longer received the Moqaddas; those

SEREFLE TAŞINIRDI, HEVESLE TOPLANİYOR

3

MADALYALAR ve NİŞANLAR

M. ORHAN BAYRAK

Savaşlarda ve görevlerde üstün başarı gösterenlere, yarışma ve sergilerde derece alanlara, önemli olaylarla ilgili olanlara verilen madeni nişanlara **madalya** denilmektedir. Osmanlı imparatorluğunda ve Türkiye cumhuriyetinde de savaşlara katılanlara ve görevlerinde başarılı olanlara madalyalar ve nişanlar verilmiştir. Madalya, nişan ve rütbe verilirken sahibine bu olay yazılı olarak bir ferman ile bildirilirdi. Üst kısmında o zaman ki padişahın tuğrası bulunan bu belgelere **berat** denilmektedir. XIX. yüzyılın ilk yarısında verilen madalyaların beratlarına pek rastlanılmaz. Beratlarda madalyanın verilme nedeni de açıklanır; bilhassa **nişanlar** beratlarla beraber verilir. Nişanlar 3-4 rütbeden verildiği için önce 1. dereceden başlanır, diğer rütbeden nişan verildikçe bir önceki

Bir zamanlar "Göğüs kabartıcı işler yapmak" "Göğsünü gere gere doluşturmak", şimdilerin çok para kazanıp "köşe dönme"lerinden yeğ tutuluyordu. O zamanlarda insanlar para peşinde koşmak yerine şanı şöhreti tercih ediyorlardı. Bu nedenle girişte belirttiğimiz sözler çocuklara sık sık öğütlenirdi. Göğsü madalyalarla dolu bir insan, cebi para ile dolu birinden çok daha makbul idi. Ama doğrusu madalyalar da boldu. Şimdi pek talep olmadığı için arz da yok.. "Madalya karın doyurmaz" denilip geçiliyor. İşte bir zamanlar bütün erkeklerin elde etmek için gereğinde canlarını feda ettikleri madalyalar, şimdi çok ilgi çeken bir koleksiyon eşyası haline geldi. Madalya koleksiyonu yapmak isteyenlere anahtar bilgiler veren bu yazı, her zaman kaynak olarak saklanmalı. Hem belli olmaz belki "karın bile doyurur"lar

ANTİK&DEKOR

iade edilirdi. Bir subay bir üst rütbeye yükseldikçe madalya ve nişan alıyormuş gibi **berat** verilir. Bir subay bir üst rütbeye yükseldikçe madalya ve nişan alıyormuş gibi **berat** verilir.

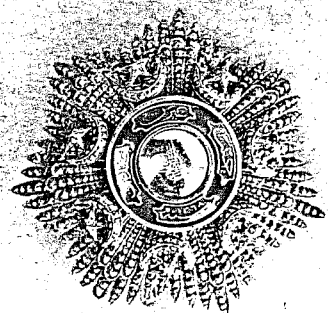
1730 yılından bu yana verilen **madalyalar** ve **nişanlar** (78 adet) şunlardır:

1. **Ferahi Madalyası (1730)**: I. Mahmud tarafından Patrona Halil ayaklanmasından sonra çıkarılmış olan ilk Osmanlı madalyasıdır. Altından basılmıştır. Dikdörtgen şeklinde olup I. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır.

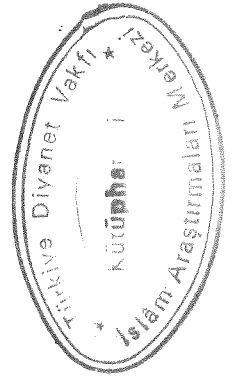
2. **Sikkei Cedid Madalyası (1754)**: III. Osman tarafından yapılan sikke (para) reformu nedeniyle çıkarılmıştır. Altından basılmıştır. Yeni para madalyası anlamına gelmektedir. Elips şeklindedir.

3. **Vakayi Mısıriye Madalyası (1801)**: III. Selim tarafından Osmanlı-İngiliz kuvvetlerinin Mısır'ı Fransızlardan geri alması sırasında yapılan savaşa katılan askerlere verilmek üzere çıkarılmıştır.

Mecidi nişanları 5.3. 2. ve 1. derece.

İSİMLERİ KARIŞAN "İKİZLER":
NİŞANLAR VE MADALYALAR (2)

ANILARIN ZAMANA KARŞI DİRENEEN SİMGESİ: "MADALYA" LAR

EROL ÖZBILGEN

Çağımızda savaşların nedenleri onları haklı kılmaya yetmiyor. Dolayısıyla savaş ve kahramanlık anımsatan madalyalar artık onları taşıyanlara eskisi kadar övünç sağlayamamaktadır. Nitekim Maksim Gorki bile bir hikâyesinde 1877'de Türklerle savaşırken "Yeni Zağra"da' yitirdiği bacağına karşılık en değerli madalya "Saint George Haçı"ı kazanmış assubay Mignonof'un çevresindeki ilgisizlikten nasıl bunalıma girdiğini anlatır.²

Günümüzde toplumlar, milliyetçilik dürtülerinin karıştığı mücadelede hırsı ve zafer zevkini şimdilik ekonomik, politik, teknolojik rekabet ortamlarında, spor oyunlarında ve olimpiyatlardaki karşılaşmalarda tatmin etmek istiyorlar.

Üstelik bu yeni durum hemen

tüm dünyada madalyaların (ve nişanların) altında kamuoyundan gizlenen "bir bit yeniği" bulunduğu kaygusunu da beraberinde getirmiştir. Üstelik bu doğal kayguyu körükleyen ve tarihsel kanıtlara dayanan olaylar da oldukça uzak bir geçmişten bu yana yeterince boldur.³ Kısacası dünya kamuoyu madalyalara karşı eskisi gibi duyarlı değildir.

"Madalya" halk arasında "geçmişte örneğin 'Kurtuluş Savaşı' gibi savaşlarda yararlık gösterenlere verilmiş, günümüzde ise artık genellikle rekortmen sporculara armağan edilen altın, gümüş ve bronz takılar" anlamında tanınmaktadır.

MADALYA KAVRAMININ TARİH İÇİNDEKİ EVRİMİ:

Antik Yunan ve Roma'da "para" ile "madalya" genelde birbirlerinden ayrılmaz biçimde "aynı şey"lerdir. Başka bir deyişle özel biçimleri olan, yüzlerine kabartma resimler basılmış madalyaların "hem para gibi râyic değerleri vardır, hem de önemli bir olayın anıdırılar."

Batı toplumlarında para biçiminde basılmış madalyaların ortaya çıkışı yenedir. Daha önceleri bu anlamda defne dalı, çelenk, taç, kolye, yüzük, kupa, âsâ, kuşak (ceinture), kılıç gibi semboller vardı.

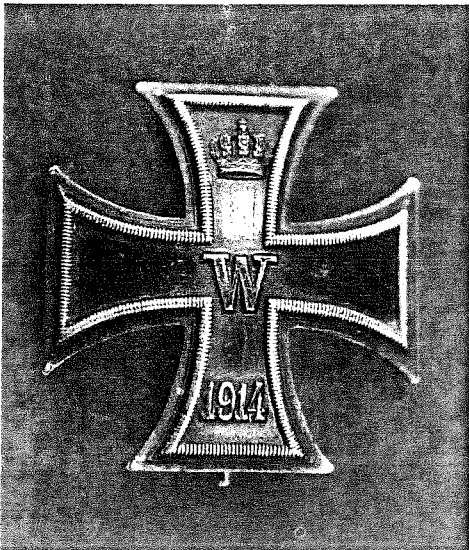
"Madalya" (medaglia) deyimini ilk kez İtalya'da 15. yüzyılda "obole" denilen ve tedâvülken kaldırılmış yarım metelik (denier) için "râyic değeri olmayan para" anlamında kullanılmış

Zabitân'a (Subaylara) mahsus Çanakkale Harbi Madalyası. (Kırmızı mineli)

1897 Türk-Yunan Savaşı madalyası. (Gümüş, bakır ve nikel olmak üzere üç ayrı madenden basılmıştır.) Ön yüzünde Sultan Abdülhamid'in "El Gazî" tuğrası; arka yüzünde, "Yunan Muharebesi, Yerm-i Pazar, 23 Zilkade 1314" yazısı vardır.

Alman "Demir Haç" Madalyası. 1. Dünya Savaşı sırasında Osmanlılarca da kullanılmıştır.

NIŞANLAR ve MADALYALAR

EROL ÖZBİLGİN

Türk Dil Kurumu'nun "Sözlük"lerine göre "madalya" yararlık gösterenlere, yarışlarda ve sergilerde derece alanlara "ödül", kimi vakit de önemli bir olay dolayısıyla ilgililere "andaç" olarak verilen maden nişan'dır'. Aynı kaynakta "nişan", "Şeref vermek için devletlerce yurttaşlara veya yabancılar verilene ve resmî günlerde göğüse takılan, kurdelaı veya kurdelaı, türlü şekilde maden bilgilik" ² olarak açıklanıyor. Böylece her iki kavramın, aralarında atf yapılarak birleştirildiği görülüyor.

Diğer taraftan sosyologlara göre "ayrı şeyler aynı kelimeyle, yahut aynı şey ayrı kelimelerle ifade edildiği zaman zihinlerdeki kavram aydınlığı bozulmakta", konumuz olan madalya ve nişanlarda olduğu gibi bir kavram bulanıklığı (confusion des concepts) oluşturmaktadır.³

Bu nedenle Tarih, Sosyoloji, Nüsmatik, Arkeoloji, Mitoloji gibi bilimleri doğrudan, Sosyal Psikoloji, Hukuk gibi bilimleri, Güzel Sanatları hatta Edebiyatı bile ilgilendiren madalya ve nişanları, onlarla yakın ve uzak akrabahıkları bulunan rozetleri, plaketleri, amblemleri, kokartları, hatıra paralarını markalı yüzükleri ve takıları tanımakta yarar (belki de biraz zorunluluk) vardır.

BATI ÜLKELERİNDE NIŞANLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

*Avrupa krallarının yakın çevresi: "Aristokrasi ve Şövalöri"

"Ordres de Chevalerie" adıyla bilinen Hristiyan askerî tarikatleri XII. yüzyıl Haçlı Seferleri döneminde ortaya çıkmışlardır. Kudüs'ü inancsızlara, Hristiyanlığı dinsizlere karşı korumak, savunmak amacıyla önce Filistin'de "Ordre de Saint-Lazare, Ordre de Saint-Sépulchre" tarikatları, daha sonra İspanya'da "Ordre de Galatrava, Ordre d'Avis, Ordre d'Alcantara", Almanya'da "Ordre Teutonique" isimleriyle koyu dinsel hayat yaşayan, kısacası "Haçlı" ideallerine bağlı birçok şövalye tarikatı kurulmuştur.

Bu dinsel kökenli askerî tarikatların siyasal ve askerî etkinliklerine karşı, Avrupa kralları çevrelerindeki aristokrasi ile birlikte dinsel amaçları olmayan ama yalnızca sıkı sadakat bağları ile hem krala, hem birbirlerine bağlı kişilerden (noblesse d'épée) oluşan "Ordres laïques" (lâidini tarikatlar) kurulmuştur.

Bu tür dinsel olmayan, yalnızca krala bağlı dünyevi tarikatların en eskileri, 1350 yılında İngiliz Kralı Edward III'ün kurduğu ünlü "Ordre de la Jarretière" Dizbağı Nişanı ve 1351'de Fransa Kralı Jean Le Bon'un kurduğu "Ordre de l'Étoile" cemiyetleridir. Bunlardan ilkinin günümüze kadar gelmesine karşın, ikincisi çok çabuk yozlaşarak kaybolmuştur. Ancak Fransa'da daha sonra kurulan "Ordre de Saint Michel, Ordre du Saint Esprit, Ordre du Mérite militaire" v.d. gibi cemiyetler, Fransız Devrimine kadar gelmişlerdir. Devrimden sonra Napolyon tarafından ünlü "Légion d'Honneur" kurulmuştur.

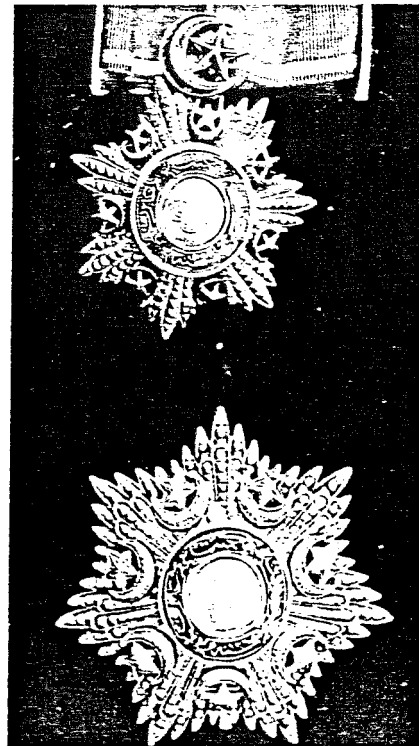

muşlardır.

"Ordre" denilen bu cemiyetlerin genellikle "haç ve yıldız" motifli, kıymetli taşlarla süslü, üzerinde isim veya döviz yazılı, madalya gibi göğüse ya da boyuna asılan "nişan"ları kralın sadık bendelerine verilmektedir. Nişanları madal-

"Mecidi Nişanı ile gümüş madalyalar.

"Mecidi Nişanı ile gümüş madalyalar.

METİN ERÜRETEN

83591

27 MAYIS 2002

OSMANLI MADALYALARI VE NİŞANLARI

BELGELERLE TARİHİ

OTTOMAN MEDALS AND ORDERS
DOCUMENTED HISTORY

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	83591
Tas. No:	737.956 ERÜ.0

İSTANBUL 2001

İFTİHAR
VE
İMTİYAZ

OSMANLI NİŞAN VE
MADALYALARI TARİHİ

EDHEM ELDJEM

Türkiye Cumhuriyeti İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphane	
Dem. No:	132703
Tas. No:	737.956 E10.4

İstanbul 2006